

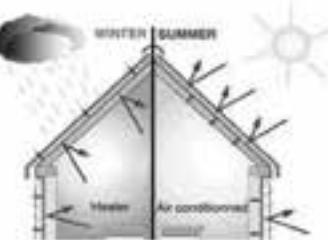

عایق حرارتی

تهیه و تنظیم: دکتر فریناز نایب مراد

عایق چیست؟

گاهی نیز یک عایق تنها یک عملکرد خاص دارد مانند عایق حرارتی مثل پشم شیشه یا عایق صوتی مثل بتن لیکا یا عایق رطوبتی مثل ایزوگام و...

هر چیزی که مانع عبور جرم، انرژی، صوت و موتمم شود را عایق گویند. در حقیقت عایق‌ها در سه دسته جایگذاری می‌شوند که امروزه با توجه به افزایش مصرف انرژی و مواجهه شدن با کمبود انرژی در سال‌های در پیش رو و عدم امکان بازیافت انرژی و بیشتر به بحث بهینه‌سازی مصرف انرژی پرداخته می‌گردد که این تنها با استفاده از عایق‌هایی که باعث کاهش عبور و انتقال انرژی می‌شوند امکان‌پذیر است.

عایق انرژی در سه دسته عایق رطوبتی و عایق حرارتی و عایق صدا مهم‌ترین بحث مورد بررسی جهان نسل سوم است:

عایق حرارتی - به عایقی گفته می‌شود که از عبور و انتقال انرژی حرارتی منع نموده است.

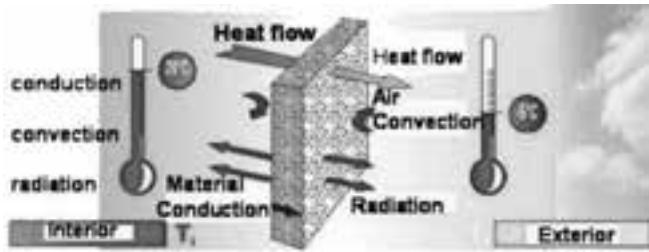
عایق رطوبتی - در حقیقت یک نوع عایق و جاذب رطوبت است.

عایق صدا - باعث جذب یا حذف صدا می‌گردد.

در برخی موارد یک ماده می‌تواند هر سه ویژگی عایق صدا بودن، عایق رطوبت و عایق حرارت بودن را همزمان دارا باشد مانند پشم سنگ، فوم و پی وی سی و غیره.

ورقه های پوشش زیرین و در سقف سالن های تخت در زیر پوشش آسفالتی یا نمدی استفاده می شود. پشم شیشه سبک و نصب آن آسان است. این عایق حرارتی باید دور از رطوبت نگه داشته شود، بنابراین به وسیله یک لایه نازک نایلونی محافظت می شود.

۳- عایق حرارتی: پشم سنگ (Rock Wool)

پشم سنگ متدالوں ترین و سالم ترین عایق حرارتی است و منشا آن سنگ های آذرین می باشد. این عایق وزن نسبتا سبکی دارد و کاربرد آن آسان است. زمانی که از آب اشباع شود ساختار آن تخریب نمی شود. پشم سنگ پس از خشک شدن و بیزگی های خود را حفظ می کند. این عایق در برابر نفوذ بخار آب مقاومت کمی دارد که از مهمترین امتیازات آن است، زیرا رطوبت در ساختمان هایی که به تازگی بنا شده اند به راحتی به صورت بخار آب از عایق می گذرد و بنا را خنک می کنند. ضمنا با کلیه مصالح ساختمانی سازگاری دارد.

یکی از کاربردهای مهم پشم سنگ استفاده از آن به عنوان ضد حریق می باشد. در واقع از این پوشش می توان برای حفاظت از سازه های فلزی، چاهک های آسانسور، تاسیسات الکتریکی، راهروهای فرار و ... در برابر حریق استفاده نمود. از آنجایی که پشم سنگ یک عایق سلول باز است، لذا آب و بخار بر آن اثر می کنند و بعد از نصب باید، یک پوشش بخاربند روی آن نصب شود. طول عمر پشم سنگ زیاد بوده و به اندازه عمر سالن ها و اماکن ورزشی می باشد. در صورت عایق کاری با پشم سنگ می توان مصرف انرژی برای گرمایش و سرمایش ساختمان را تا ۴۵ الی ۴۰ درصد کاهش داد. این بدان معنی بوده که در فصل زمستان می توان ۵ الی ۷ درجه سانتیگراد دمای داخلی را گرمتر و در فصل تابستان تا ۱۰ درجه سانتیگراد دمای داخل ساختمان را خنک تر نمود.

می دهنده. در برخی مواد مثل فلز و شیشه این انتقال به راحت انجام می شود. اما موادی مثل پشم، خزه حیوانات، پارچه های ضخیم و هوای ساکن در برابر انتقال گرما و سرما بسیار مقاوم هستند و به عنوان عایق استفاده می شوند. خصوصیات مهمی که در انتخاب مواد عایق باید مد نظر قرار گیرد عبارتند از:

مقاومت حرارتی، قابلیت احتراق، درجه سمیت، مقاومت فشاری، چروک خودگی، مقاومت در برابر اشعه مأمورای بنفس، مقاومت در برابر قارچ و میکروب، ضریب انبساط و انقباض، خنثی بودن از نظر شیمیایی (به منظور جلوگیری از آسیب رساندن به فلزات اطراف)، خاصیت مویینگی و چگالی.

عایق ها به اشكال مختلف صفحه ای، تخته ای، آجری، ورقه ای و نواری به بازار عرضه می گردند. انتخاب نوع عایق حرارتی به دمای محیط، اینمی، شرایط محیطی و قیمت آن بستگی دارد. ضخامت عایق حرارتی باید به گونه ای انتخاب شود که از نظر اقتصادی بهینه باشد، یعنی این که با حداقل ضخامت عایق از هدرفتمن انرژی جلوگیری شود.

مصالح عمده عایق حرارتی عبارتند از: بتن سبک (بتن گازی و بتن کفی و...)، دانه هی سبک، کاغذ و آلومینیوم، پنبه کوهی، چوب پنبه پرس شده، تخته های فیبری، الیاف معدنی، پشم سنگ، پشم شیشه، شیشه اسفنجی، پوکه معدنی، پرلیت، تخته های گچی سبک با روکش آلومینیومی و ساده، مواد پلاستیکی، ساقه های تو خالی و پشم چوب.

نمونه ای از عایق های حرارتی :

۱. عایق های حرارتی: الیاف معدنی

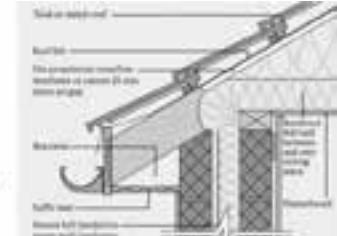
این ماده از خرد کردن دانه بندی سنگ آتش نشانی دیر ذوب ساخته می شود. پشم معدنی از لحاظ ابعاد پایدار است و علاوه بر نرم گیر و بی بو بودن امکان رشد قارچ یا کپک را فراهم نمی سازد. در ضمن، این ماده اشتعال ناپذیر عایق حرارت و صوت است که به شکل حصیر سبک ارتجاعی یا بدن پوشش برای عایق کاری بام های شیب دار بر روی صفحات پوشش زیرین استفاده می شود.

۲. عایق حرارتی: پشم شیشه (Glass Wool)

پشم شیشه با الیاف بسیار نازک تارهای شیشه که تقریبا به هم متصل اند گفته می شود. این الیاف را پس از سرد شدن با هم دسته می کنند و روی کاغذ کرافت، سربی، قیری یا تور الیاف دار قرار می دهند. این ماده نسوز از خصوصیاتی مانند پایداری ابعاد، بی بویی و غیر نرم گیری برخوردار است که امکان رشد قارچ و کپک در آن وجود ندارد. برای عایق بندی سقف سالن های شیب دار بر روی

تبديل می شود. آب جذب نمی کند. نسوز است، در مقابل جانوران مذوی مقاوم و از نظر ابعاد پایدار و از مقاومت فشاری خوبی برخوردار است.

۵- عایق حرارتی: پرلیت

پرلیت نوعی سنگ آتشفشنایی است که در مناطق مرطوب تشکیل می شود. برخی از خواص پرلیت عبارت‌اند از: بسیار سبک است و ماده‌ای غیرقابل اشتعال است. به علت شکل ظاهری آن، صوت را جذب می کند. ماده‌ای غیرآلی است و با اکثر اسیدها وارد واکنش نمی شود و در برابر پوسیدگی و حمله موریانه‌ها مقاوم است. از جمله معایب پرلیت مقاومت فشاری کم آن است لذا نباید در مکان‌هایی که تحت فشار و رطوبت زیاد است، مورد استفاده قرار گیرد. به علت اتصال سوراخ‌های آن به هم، مانند اسفنج آب را می‌مکد و بزرگترین عیب پرلیت در در ساختمان‌سازی این است که آب جذب می‌کند و مقاومت آن کاهش می‌یابد.

۶- عایق حرارتی: تخته‌های فیبری

این ماده اولین عایق حرارتی ساختمان است که از فشرده کردن پشم نمد و دیگر الیاف گیاهی به صورت تخته‌های صلب ساخته می‌شود. دارای مقاومت مکانیکی متوسط، مقاومت متوسط در برابر انتقال حرارت و پایداری ابعاد خوبی است. این ماده به سادگی رطوبت را جذب می‌کند و اشباع می‌شود و مقامت مکانیکی و پایداری خود را در برابر انتقال حرارت از دست می‌دهد. مقاومت ضعیفی در برابر آتش‌سوزی و گسترش شعله دارد. با توجه به قیمت پایین و پایداری ابعاد آن، به همراه پوشش زیرین از عایق پلاستیک به عنوان زمینه‌ای برای آسفالت و پوشش نمدی مصرف می‌شود.

۷- عایق حرارتی: تخته چوب پنبه فشرده

این تخته‌ها از فشرده کردن دانه‌های چوب پنبه توسط صمنخ طبیعی آن در کنار هم تولید می‌شود. تخته آن از مقاومت فشاری خوب و مقاومت کششی ضعیف برخوردار است. در مقابل رطوبت و پوسیدگی مقومند بنابراین در محل‌هایی که رطوبت شدید دارند به کار برده می‌شوند. این تخته‌ها گران قیمت‌اند و در برابر انتقال حرارت مقاومت خوبی دارند، و مقاومت آنها در برابر آتش‌سوزی متوسط است. تخته‌های شکننده آن با فاصله‌های کم به تکیه‌گاه‌هایی نیاز دارند.

۸- عایق حرارتی: پلاستیک‌ها

این عایق‌ها انواع پلاستیک‌ها را شامل می‌شوند. به دلیل تنوع و تعداد زیاد عایق‌های پلاستیکی و تفاوت در خصوصیات آنها و انواع

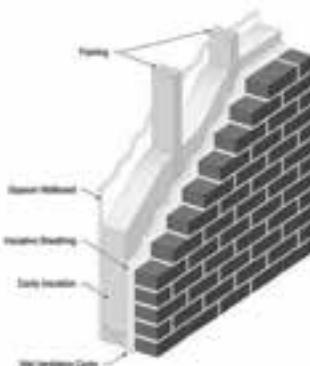
عموماً عایق کاری دیوارهای سالن‌های ورزشی شامل دو روش می‌باشد.

- روش اول عایق کاری دیوار هنگام ساخت دیوار

- روش دوم عایق کاری دیوارها پس از ساخت دیوارها.

در هر دو روش عایق کاری دیوار عمل عایق کاری را به منظور عایق حرارتی می‌توان با کیفیت تقریباً برابر اجرا نمود ولی از نظر عایق‌کاری صوتی دیوارها کیفیت‌ها کمی تفاوت خواهد داشت و کفه ترازو به نفع روش اول می‌باشد. هنگامی که دیوارها به روش اول عایق کاری شده باشند عمل عایق کاری با استانداردهای بالاتری صورت گرفته است زیرا مهندس طراحی که عمل عایق کاری را برای اماکن ورزشی در حال ساخت از قبل پیش‌بینی کرده باشد شکل بلوك‌ها و دیوارهای ساختمانی رو طوری در نظر گرفته که عایق کاری از نظر صوتی به صورت مطلوب‌تری صورت می‌پذیرد. اینگونه عایق کاری موجب می‌شود تا انعکاس و تفرقه صدای نامطلوب ایجاد نشود.

برای حل مسئله عایق کاری صوتی سالن‌های ورزشی که به روش دوم باید عایق کاری شوند می‌توان از عایق‌های صوتی پرقدرتی همچون پشم سنگ استفاده نمود. زیرا پشم سنگ از جمله عایق‌های دو منظوره حرارتی صوتی بوده که در ساختار آن جابه‌های ریز هوا به‌فور یافت می‌شود و همین مزیت موجب کاهش هدایت حرارت و انتقال صوت می‌گردد و عملیات عایق کاری با بازده قابل توجهی صورت می‌پذیرد.

۴- عایق حرارتی: شیشه اسفنجی

این ماده با استفاده از شیشه خالص که تا بیست برابر حجم خود منبسط می‌گردد و به صورت صفحات صلب و اسفنجی عایق بندی

آنها را به شما معرفی می‌کنیم: فوم‌های پلی‌استایرن، پلی‌اتیلن، پلی‌بورتان، فنولیک، پلی‌وینیل کلراید، اوره فرم آلدئید، فدوم EPDM (اتیلن، پروپیلن، داین، منومر)، نیتریل فوم و... .

برای عایق پشم شبشه و آزیست ساخت نانو عایق بر پایه سیلیکا به عنوان جایگزین مناسب

پشم شیشه از جمله عایق‌های گرم بوده و ساختار الیافی و فیبری دارد. پشم شیشه معمولاً از شیشه بازیافتی به همراه مقدار ماسه معمولی و رزین مخصوص ساخته می‌شود و مقاومت حرارتی بسیار خوبی، از خود نشان می‌دهد.

به دلیل ساختار بسیار مشابه پشم شیشه با پشم سنگ، استاندارد ASTM، در بسیاری از موارد، استاندارد مشترکی برای هر دو عایق‌های پشم سنگ و پشم شیشه در نظر گرفته و به طور خلاصه به آنها پشم‌های معدنی (Mineral Wool) می‌گوید. پشم شیشه در اقطاع مختلف از جمله لوله‌ای، فله‌ای، پتویی و لحافی در بازار عرضه می‌شود و یکی از پرکابردترین انواع عایق‌های گرم محسوب مم شود.

ساختار فیبری و متخلل این گونه از عایق‌ها، در مقابل رطوبت و نفوذ بخار و آب، مقاومت کمی از خود نشان می‌دهد و خاصیت عایق بودن آن نیز نسبت به رطوبت حساس بوده و با نفوذ رطوبت و بخار آب به درون عایق، از مقاومت حرارتی کاسته می‌شود. از معایب پشم شیشه می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- تماس مستقیم پشم شیشه با پوست، چشم و سیستم تنفسی مشکل‌زا خواهد بود. در بسیاری از گزارش‌ها، تنفس مستقیم گرد پشم شیشه علت افزایش نرخ ابتلاء به سرطان، به خصوص سرطان ره عنه‌ان، شده است.

- به دلیل عدم مقاومت پشم شیشه در مقابل رطوبت و بخار، در صورت نصب در فضای باز، استفاده از پوشش‌های ضد رطوبت و فویل‌های آلمینیومی اجباری است.

نوع دیگر عایق‌های حرارتی که در صنعت کاربرد دارد پنبه کوهی یا آربیست می‌باشد. پنبه کوهی یا پنبه نسوز یا آربیست، نام گروهی از ترکیب‌های معدنی مینزیوم و سیلیسیوم است که بیشتر در طبیعت به صورت الیاف معدنی و سنگ یافت می‌شود. این مواد به خاطر مقاومت زیادی که در برابر گرمای آتش دارند به عنوان مواد نسوز بکار می‌روند. الیاف پنبه کوهی می‌توانند به ذرات بسیار ریز و نامرد، تبدیل شمده.

این ذرات نامریی که قطر آن‌ها کمتر از $5\text{ }\mu\text{m}$ میکرون است، در هنگام تنفس به اعماق شش نفوذ می‌کند و برای همیشه در آن جا می‌ماند. با گذشت زمان این ذرات بر اثر تحریکات مداوم خود می‌توانند سبب بیماری‌های آزستوسیس، (Asbestosis)،

نانو عایق حرارتی و رطوبتی

سالن های ورزشی و یا سوله ها معمولاً دارای مساحت زیادی هستند و چون سقف بلندی دارند، گرم نگه داشتن یا سرد نگه داشتن آنها اولاً کار دشواری است و ثانیاً بسیار پرهزینه است. از آنجایی که ورزشکاران در این سالن ها با لباس ورزشی، ورزش می کنند اهمیت مسئله تعادل دمای سالن ها دو چندان می شود.

به عنوان مثال در محیط منازل به دلیل وجود فرش، موکت، پرده، مبلمان و همچنین کوتاه بودن سقف منازل نسبت به سالن‌ها گرم نگه داشتن خانه کار راحت‌تری است لذا کنترل دمای سالن‌ها کاری بس دشوار‌تر از سایر ساختمان‌ها یا منازل می‌باشد. یکی از بهترین روش‌ها برای گرم نگه داشتن محیط در سالن‌ها، سوله‌ها و ... استفاده از نانو عایق‌های حرارتی و رطوبتی است که این عایق با حداقل یک میلی‌متر ضخامت دمای محیط را در حالت تعادل نگه می‌دارد. همچنین در مناطق شمال، جنوب و غرب ایران که میزان بارندگی بیشتر است خاصیت رطوبتی بودن این نانو عایق بسیار کارآمد می‌باشد و عایق کردن سقف ساختمان باعث جلوگیری از نفوذ آب و رطوبت به داخل ساختمان، سوله و ... می‌گردد. این پروژه به مساحت ۵۰۵ مترمربع در سقف سالن ورزشی مخبرات تهران اجرا شده است که تا حد زیادی باعث صرفه‌جویی در مصرف انرژی و همچنین جلوگیری از نفوذ رطوبت و آب به داخل ساختمان می‌گردد.

در واقع این کار باعث می‌شود که دمای سالان ایزوله شود به عبارت دیگر گرمای داخل به خارج نفوذ نکرده و محیط گرم می‌شود. با ظهور فناوری نانو تکنولوژی در سراسر جهان مردم به سمت استفاده از این فناوری سوق داده می‌شوند. تاکنون محصولات زیادی با این فناوری تولید شده‌اند که در زندگی روزمره بسیار با این محصولات سروکار دارند.

همه این‌ها نشان‌دهنده این است که مردم در سراسر دنیا علاوه‌نمود به استفاده از فناوری نانو تکنولوژی در زمینه‌های مختلف هستند

و انتقال حرارتی را دارا می‌باشد. این رنگ حاوی ذراتی با پرزهای فراوان است که از خشک شدن ساختار سل ژل حاصل می‌شود. این پوشش از دو بخش اصلی تشکیل شده است:

۱- تشکیل کامپوزیت با ساختار نانو حفره: بعد از خشک شدن ساختاری با پرزهای فراوان حاصل می‌شود که پرزاها حداقل ۸۰٪ آن را تشکیل می‌دهند. این نانوکامپوزیتها در بسترهای پلیمری قرار می‌گیرند و قابلیت‌های ویژه‌ای به آن می‌دهند.

۲- رزین پلیمری: ۳۰٪ این فیلم نازک عایق را یک ترکیب پلیمری تشکیل داده که ذرات نانو ساختار در آن پخش شده اند در واقع این رزین پلیمری به عنوان بسترهای برای ذرات نانو ساختار عمل می‌کند. اندازه پرزاها تشکیل شده در حدود ۴-۵ nm می‌باشد و اندازه کامپوزیت با ساختار نانو حفره ۵-۵۰۰ میکرومتر و ترجیحاً ۱۵-۵۰ میکرومتر می‌باشد که در حدود ۹۰-۸۰٪ پرزدار هستند که این را می‌توان توسط حجم هوای اشغال شده در این پرزاها اندازه‌گیری کرد. در سطح جهان نیز شرکت Inc Silicachem آمریکا تولیدکننده نانو کامپوزیت Nano Silicasol XL100 می‌باشد که تولیدکننده اصلی در رنگ نانو عایق است.

منابع

- [1] Kaynakli O., "A review of the economical and optimum thermal insulation thickness for building applications", Renewable and Sustainable Energy Reviews, Vol. 16, No. 1, 2012, pp. 415-425.
- [2] Ebrahimpour A., Maerefat M., Mohammad Kari B., "Optimization of insulation in permanent used buildings based on annual heat loads in iran climate conditions", Scientific Research Journal of Modares, Vol. 4, No. 17, 2004, pp. 33-52
- [3] Asan H., "Numerical computation of time lags and decrement factors for different building materials", Building and Environment, Vol. 41, 2005, pp. 615-620.
- [4] Asan H., "Investigation of wall's optimum insulation position from maximum time lag and minimum decrement factor point of view", Energy and Buildings, Vol. 32, No. 2, 2000, pp. 197-203.
- [5] Ozel M. and Pihtili K., "Optimum location and distribution of insulation layers on building walls with various orientations", Building and Environment, Vol. 42, No. 8, 2007, pp. 3051-3059.
- [6] Mavromatis L.E., Mankibi M.E., Michel P. and Santamouris M., "Numerical estimation of time lag and decrement factors for wall complexes including multilayer thermal insulation, in two different climatic zones", Applied Energy, Vol. 92, 2012, pp. 480-491.
- [7] Kontoleon K.J. and Bikas D.K., "The effect of south wall's outdoor absorption coefficient on time lag, decrement factor and temperature variations", Energy and Buildings, Vol. 39, 2007, pp. 1011-1018.
- [8] The Online Resource for Cement Concrete & Aggregates, www.concrete.net.au/publications/pdf/Moisture.pdf (accessed 8 March 2013).

در شماره‌های بعدی بصورت جزئی‌تر به عایق‌های سالن‌های ورزشی می‌پردازیم.

سرطان ریه و یا بیماری مزوتلیوما (Mesothelioma) شوند که همه آن‌ها در نهایت به مرگ منتهی می‌شوند. پدیده نانو تکنولوژی در ارتباط با تغییر خصوصیت مولکولی مواد در جهت ارتقاء کیفی آنها می‌باشد. در واقع با بکارگیری روش‌هایی، فواصل بین مولکول‌ها یا اتم‌های مواد را کاهش داده که با حفظ خصوصیت آنها، خواص جدیدی از جمله سختی، عایقی و شفافیت را ایجاد می‌نماید. در حال حاضر این فناوری رشد چشمگیری در کلیه صنایع داشته است. عایق حرارتی نانو ماده جدیدی از فناوری نانو می‌باشد که محافظ و عایق حرارتی مناسبی در مقابل هرسه نوع انتقال گرما شامل تشعشع، جایجایی و همرفتی می‌باشد. با این خصوصیت که می‌توان از آن براحتی در صنایع مختلف استفاده نمود. نانو عایق به عنوان جدیدترین محصول عایق حرارتی تولید شده در جهان بوده که با استفاده از تکنولوژی نانو تولید می‌شود و دارای کمترین میزان انتقال حرارت در میان تمام عایق‌های موجود می‌باشد. انواع تولیدات این تکنولوژی با خاصیت چسبندگی بالا امکان پوشش تمام سطوح را فراهم نموده و باعث جلوگیری از خوردگی زیر عایق که مهمترین مشکل لوله‌های عایق شده در صنعت نفت و گاز می‌باشد، را فراهم می‌آورد. نانو عایق تنها عایقی است که به راحتی همانند رنگ بر روی سطوح فلزی و غیرفلزی توسط پیستوله، برس و رول‌های نقاشی می‌توان استفاده کرد لذا با صرفه هزینه نسبتاً کمی و بدون هیچ‌گونه تغییری در فضای ساختمان می‌توان از هدر رفتان انرژی جلوگیری نمود. این عایق انواع مختلفی دارد که نوع GP آن برای سطوح غیرفلزی و نوع PT آن برای سطوح فلزی کاربرد فراوان دارد. این محصول جهت عایق‌کاری ساختمان‌های، اماکن ورزشی، سالن‌ها، سوله‌ها، مخازن، لوله‌های انتقال نفت و گاز و صنعت کشتی‌سازی بکار می‌رود.

تولید نانو رنگ‌های پلیمری جهت عایق‌کاری حرارتی و خودخودگی
خودگی و همچنین اتلاف حرارتی در اجسام و مواد بکار رفته در صنایع گوناگون بسیار اهمیت داشته و اگر به موقع مورد توجه قرار نگیرند، می‌توانند باعث ایجاد زیان‌ها و خطرات جبران‌ناپذیری از نظر اقتصادی، میزان مصرف انرژی و همچنین زیست محیطی شوند. رنگ نانو عایق برای عایق‌کاری دیوارها، سقف، تاسیسات، لوله‌ها، مخازن و غیره به کار می‌رود. این رنگ به روش‌های بسیار ساده اسپری، رول و یا قلم‌و اعمال می‌شود و عایق حرارت می‌باشد.. رنگ نانو عایق در بخش صنعت و ساختمان‌سازی به عنوان عایق حرارتی لایه نازک (در ابعاد میکرون) به کار می‌رود.

این عایق به صورت لایه‌ای نازک است که هدایت حرارتی پایین و چسبندگی بالا دارد و به طور همزمان قابلیت محافظت از خودگی